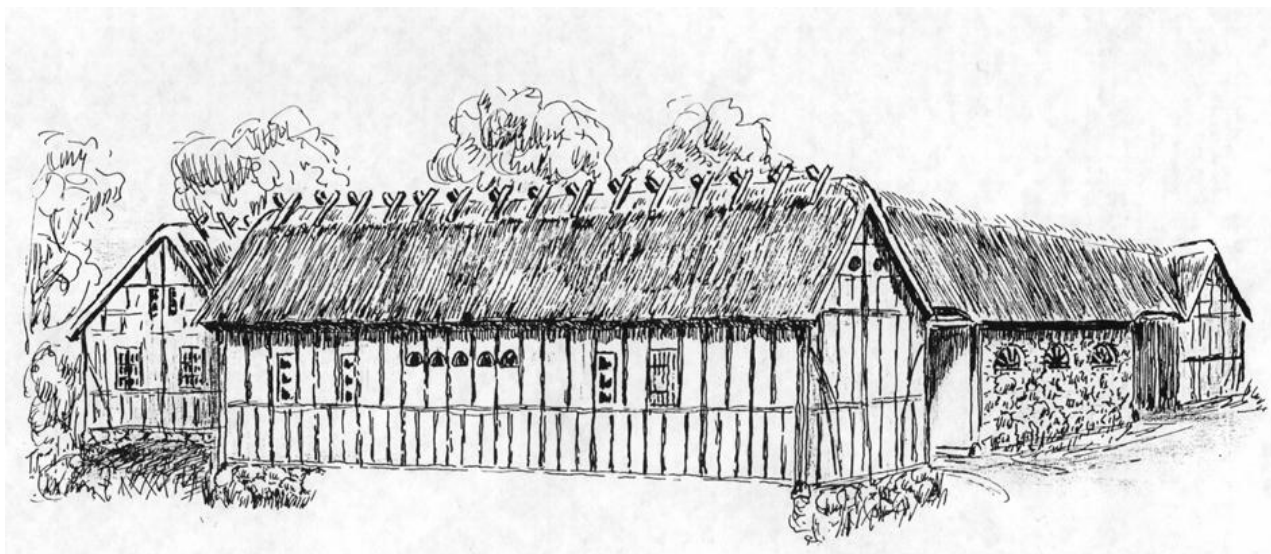

Nr. 29 - Persillekræmmeren - 2005

Amballegaard

Amballegaard er historien om en slægtsgård, der stadig er i slægtens eje efter mere end 250 år. Gårdens historie findes på to adresser i Stensballe: Spægbogade 14 og Værvej 10. Gården har navn efter dens marker, bl.a. en høj bakke øst for Værvej kaldet Amballe, hvorfra der er en prægtig udsigt udover landskabet. Gården er også navngiver til Amballevej.

Rekonstruktion af den gl. Amballegaard, der brændte i 1902.
Tegning af Hakon Bang.

Amballegaard i Spægbogade

Den gl. Amballegaard lå på adressen Spægbogade 14, og gården var et fæste under Stensballegaard. Senere blev den en selvejergård.

Om livet på Amballegaard i gamle dage vides der kun lidt, men det vides med bestemthed, at gårdens fæstere har hørt til de berømte "Persillekræmmere fra Vær sogn", der i 17- og 1800-tallet gjorde deres hjemsovn kendt viden om med sine haveprodukter, hvorfor sognet blev betegnet som "det jyske Amagerland".

Den første fæster, der med sikkerhed kan fastslås, var Rasmus Paasche, der havde gården indtil sin død i 1786. Efter gammel skik havde enken ret til at sidde på fæstet 1 år efter mandens død, men giftede hun sig ikke inden den tid, måtte hun forlade gården..

Enken var smuk og tog sig en mand; han hed Peter Eriksen.

I ægteskabet var der en datter, der senere giftede sig med Jørgen Jensen i Elbæk (hvilket senere fik betydning for slægten). Peter Eriksen havde gården indtil 1824, hvor hans søn overtog den. Rasmus var en kraftkarl og havde forinden været soldat i 12 år og deltaget i Napoleonskrigen. Han døde allerede i 1829, og enken giftede sig året efter med Jens Jørgensen fra Elbæk (slægten mødtes altså atter).

Jens Jørgensen Elbæk frikøbte Amballegaard i 1855, og i 1883 overgik gården til hans 3 sønner: Jens Jørgen Elbæk, Niels Elbæk og Paaske Elbæk. De drev herefter gården i fællesskab. Jens Jørgen og Niels havde begge været med i krigen 1864, og de forblev ugifte. I 1993 købte brødrene nabogården, hvormed gården areal forøgedes med 12,1 ha, så den i alt omfattede 33 ha.

I 1902 brændte gården efter en ildspåsættelse. Historien fortæller, at en mand fra fattighuset, der dengang lå på den anden side af vejen (i dag kvarteret for landsbyhusene), blev dømt for at have påsat branden, men han tilstod aldrig. Manden blev kaldt "Sejer" og havde tit "æ Knot i æ Kakkelow" (gammelt Stensballeudtryk for en rus). Den aften gården brændte, var "Sejer" bestemt ikke ædru. Videre fortæller historien, at som altid ved brande blev folk helt vilde. De løb med skinker, røgede fårelår og spegepølser. Også saltbaljen blev slæbt ud, og en gammel kone satte sig på den, "for de andre skulle i hvert fald ikke stikke af med det hele".

Ved branden blev det gamle stuehus og lidt udbygninger reddet. Familien Elbæk valgte herefter at sælge huset og flyttede til en nybygget gård på Værvej. Amballegaard var flyttet ud til sine marker.

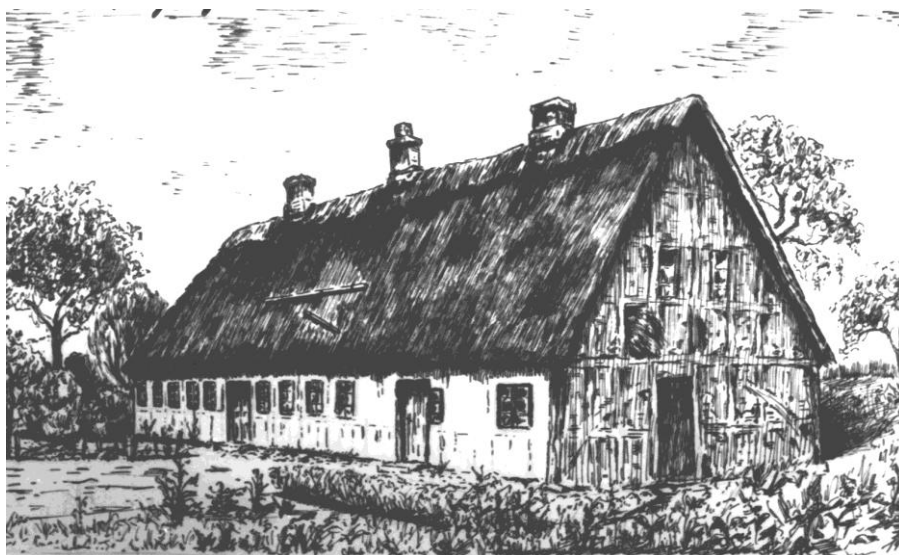
Det gamle stuehus

Stuehuset overgik nu til ejerbolig. Skiftende ejere tog over, og om dem vides kun lidt.

I 1961 blev stuehuset købt af Karen og Håkon Bang, der brugte 7 år på at restaurere huset. I mellemtiden boede ægteparret i en lejlighed på Åboulevarden i Horsens. Ved overtagelsen trængte stuehuset til mere end en kærlig hånd, prisen på "huset" var også kun 10.500 kr. Der blev brugt tid og penge på at sætte huset i stand. Stråtaget var gammelt og ødelagt og bindingsværket dækket af puds. Indendørs så det ikke bedre ud. Det blev ikke lettere af, at huset var sammenbygget af to huse (tvillingegård) med forskelligt gulvniveau. Det betød nyt stråtag og restaurering af bindingsværket. Forenklet sagt: Et nyt hus skulle etableres i det gamle – og i nænsom stil. Det betød nye gulve og lofter, nyt badeværelse og køkken samt nye døre og vinduer. Derefter omlægning af haven, så den passede til husets alder.

Under restaureringen fandt man en gammel kværnsten under gulvet og nogle mønter. Kværnstenen står i dag i haven som minde om en svunden tid. Huset er genskabt som en

perle til glæde for ejeren og beboere i Stensballe.

Stuehuset før restaureringen i 1961.
Tegning af Hakon Bang.

Stuehuset efter restaureringen. Foto 1970'erne.

Amballegaard på Værvej

Efter branden i 1902 flyttede familien i 1903 til den nybyggede gård, der var flyttet ud til markerne, i dag Værvej 10. En ny tid med nye forhold og udfordringer var startet. I 1910 døde Paaske Elbæk, og hans søn Jens Elbæk og svigerdatter Kirstine overtog gården og drev den på traditionel vis indtil slutningen af 2. verdenskrig.

Herefter blev den forpagtet ud til Jens Elbæks datter Edith og svigersønnen Herluf

Knorborg. I 1961 købte de gården og videreførte den, senest som landbrug uden husdyr. Totredjedele af jorden er undervejs blevet solgt til kommunen, som efterfølgende har udstykket den, bl.a. til en del af kvarteret Griffenfeldparken, Stensballe Børnehave og det nybyggede boligområde ved Nørrestrand.

Efter Herlufs død i 1991 udlejede Edith jorden og en del af bygningerne, og i 2004 overtog hendes søn Poul Elbek Knorborg gården.

Amballegaard på Værvej, 1910. Foto fra "Danske Gaarde".

Litteratur

Da "Persillekræmmerne i Vær sogn skabte det jyske Amagerland". Horsens Folkeblad, ukendt dato.

82-årig bager og sylter i sit gamle stuehus. Horsens Folkeblad, 28. juli 1988.

Grundejerforeningen Gammel Stensballe. Medlemsnyt 1995.

Marie Hansen, Toftum Havmark, ca. 1980. Slægtsoplysninger.

La Cour, J. C. B., 1905. Danske Gaarde, II. Samling, I. Bind, 918 sider.

Personlig meddelelse ved Edith og Poul Elbek Knorborg, 2005.

Redaktion: FGS, KSO